

บทวิจัยพิเศษ เพื่อผู้สนใจปรัชญา ฟูโกเป็นใคร สำคัญอย่างไร

โดย ศ.กิริติ บุญเจือ*

บทคัดย่อ

มิเชล ฟูโก เป็นคาวนักเขียนค้ำฟ้าชาวฝรั่งเศส ขณะมีชีวิตอยู่ก็เป็นนักเขียนขายดี ถึงแก่กรรมไปแล้วถึง 25 ปี ก็ยังมีคนเขียนถึงและกล่าวถึงในวงวิชาการทั่วโลก ทั้งในด้านปรัชญา ประวัติศาสตร์ จิตวิทยา การเมือง วรรณคดี ฯลฯ

อาชีพหลักของฟูโก คือ เป็นอาจารย์สอนวิชาปรัชญา แต่ไม่พอใจกับเนื้อหาปรัชญาที่สอนกันอยู่ เพราะคิดว่านักปรัชญาได้รับการฝึกฝนมาให้เป็นผู้เห็นปัญหาและเสนอทางแก้ปัญหา ฟูโกเองจึงทำตัวเป็นตัวอย่าง โดยพยายามมองปัญหาในสังคมปัจจุบัน ให้เห็นปัญหาจริงและหาคำอธิบายปัญหาให้ได้จริงๆ เพื่อหาทางแก้ให้ถูกจุด ฟูโกไม่พยายามทำตัวเป็นเจ้าสำนักเปิดใหม่ แต่เป็นเพียงนักปรัชญาตัวอย่างที่เห็นปัญหาตัวอย่าง เข้าใจปัญหาพอเป็นตัวอย่าง และเสนอตัวอย่างของการแก้ปัญหาเท่านั้น เพื่อกระตุ้น ให้มีผู้คิดต่อไปเรื่อยๆอย่างไม่หยุดยั้ง ฟูโกจึงไม่คิดว่าจะมียุคโทเปียหรือยุคพระศรีอาริย์ หรือควรจะกล่าวกลับกันได้ว่ายุคโทเปียหรือยุคพระศรีอาริย์เกิดขึ้นทันทีหากมีปรัชญาเพียงพอที่สามารถขบคิดให้เข้าใจปัญหาสังคมเพื่อแก้ไขให้ถูกประเด็นปัญหาอยู่เสมออย่างไม่ต้องหวังว่าปัญหาจะหมด เพราะปัญหาใหม่จะเกิดขึ้นในสังคมอย่างไม่มีวันหมดสิ้น トラบใดที่มนุษย์ยังเป็นมนุษย์ คือ เป็นทั้งสัตว์และมีปัญญา

บทความนี้เลือกพิจารณาเพียง 3 เรื่องตัวอย่างของฟูโก คือ

1. ความบ้ากับเหตุผล
2. ประสบการณ์กับความรู้
3. อาชญากรรมกับอำนาจตุลาการ

* กิริติ บุญเจือ ศาสตราจารย์และราชบัณฑิต อดีต สนช. อนุกรรมการคุณธรรมและจริยธรรมของ ปปช. อดีตหัวหน้าภาควิชาปรัชญา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อดีตคณบดีคณะปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญและมหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น ประธานโครงการปรัชญาเอกปรัชญาและจริยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ประธานโครงการอบรมวิชาการเพื่อจริยศาสตร์ของ ปปช. อบรมให้ฟรีเพื่อเป็นวิทยากรทั่วประเทศ โทร. 086-0455299.

Abstract

Michel Foucault is a well-known French who remains in celebrity even today 25 years after his death. Everyday all over the world, there might be found several mentionings of his name in the new publications, possibly in the fields of philosophy, history, psychology, politics, literature, etc.

Foucault's main profession is teaching philosophy. He is, however, unsatisfied with its traditional contents, because he thinks that philosophers generally are trained to see the problems, to get into the problems and to propose the solutions. Foucault himself wants to make himself an authentic philosopher by trying to spot out the real problems of the actual society, to approach the real causes of the problems so as to solve them by the right hits. He does not think that he should be the Master, but only a Prophet of no Master, just to stimulate more and more thinkers to think further and further. He has no Utopia to offer, because for him there is no end of problem-solving, because he expects the on-going of new problems in society without saturation as long as humans are animals with rationality.

This paper limits itself only to 3 topics as examples of Foucault's discussion.

1. Madness and Reason
2. Experience and Knowledge
3. Criminality and Judicial Power

ความนำ

ฟูโก (Michel Foucault : 1926 – 1984) ประกาศว่าตัวเองเป็นครุเหนืออื่นใด สำหรับนักปรัชญาโดยทั่วไปแล้วเป้าหมายของการคิดอย่างเป็นปรัชญาก็คือ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเอง แต่สำหรับฟูโกเป้าหมายคือ การปรับปรุงของเดิมและปรับเปลี่ยนความคิดของตนเองอยู่เสมอ กล่าวให้ชัดกว่านั้นได้ว่า ฟูโกสนใจให้ตนกลายเป็นอื่นไปจากที่ได้เป็นมาแล้วอยู่เสมอ โดยใช้กลยุทธ์ต่างๆ ของพลังที่มีอยู่ ทั้งนี้ย่อมหมายความว่าเขาพยายามดึงความรู้เท่าที่ตนมีอยู่ในแต่ละขณะออกมาเป็นพรรณวิสัยเพื่อมองไปข้างหน้า แล้วก็มุ่งเผชิญหน้ากับพรรณวิสัยดังกล่าวอย่างกล้าหาญ การทำเช่นนี้ฟูโกเรียกว่าการเผชิญหน้ากับธรรมชาติกลึกของความจริง (confronting with the chaotic nature of truth)

เนื่องจากฟูโกเอาใจใส่อย่างเข้มข้นที่จะเข้าใจตัวเอง จึงทำให้ฟูโกต้องสนใจโยงไปศึกษาอย่างลึกซึ้งถึงสถาบันต่างๆ ตัวบุคคลและมโนคติต่างๆ ที่เสนอข้อมูลให้เข้าใจตัวตนของตน งานเขียนของฟูโกจึงมีมิติของศีลธรรมปะปนอยู่ด้วยในการเปลี่ยนแปลงอะไรสักอย่างในจิตใจของประชาชน และได้ประสบความสำเร็จในการผลิตหนังสือขึ้นหลายเล่มที่บังคับผู้อ่านให้ต้องทบทวนความสัมพันธ์ระหว่างตัวเองกับความจริง กับอำนาจและกับตัวตนของตนเอง ความสามารถพิเศษของฟูโกในการสอนให้ผู้อ่านปรับเปลี่ยนชีวิตของตน เป็นผลจากการที่ไม่เสนออะไรเป็นกฎสากลเป็นมาตรฐานเดียวสำหรับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความจริง อำนาจหรือตัวตน และที่เชื่ออยู่ตลอดเวลาว่ามนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพประจำตัว อย่างที่นักอัตถิภาวะทั้งหลายเน้นอยู่

ฟูโกได้สรุปรวบยอดเป้าหมายความคิดปรัชญาของตนไว้ว่า “การวิเคราะห์ทั้งหลายของข้าพเจ้าต้องการคัดค้านที่เชื่อกันอยู่ว่า มีความจำเป็นสากลในความรู้ของมนุษย์ เพราะมันเพียงแต่แสดงการทำตามอำเภอใจของสถาบันเท่านั้น ในขณะที่เดียวกันมันก็แสดงให้เห็นว่าเรามีเนื้อที่อีกมากสำหรับเราให้ชื่นชม ยังมีที่อีกมากเตรียมพร้อมต้อนรับการเปลี่ยนแปลง”¹ การวิเคราะห์อย่างนี้

¹ Charles Foucault, *Technologies of the Self*, p.11. “All my analyses are against the idea of universal necessities in human existence. They show the arbitrariness of institutions and show which space of freedom we can still enjoy and how many changes can still be made.”

มีผลทำให้ประสบการณ์ของฟูโกในโลกเข้มข้นขึ้นอีกมาก โดยไม่จำเป็นต้องมีความอยากได้อำนาจควบคู่กันไปอย่างมีอันตราย ในความพยายามที่จะสอนลูกศิษย์ลูกหา หรือสอนผู้อ่าน หรือสอนตนเอง ถึงวิถีที่จะขจัดกฎระเบียบอันไม่จำเป็น แต่สถาบันชอบยึดเย็ดให้ ฟูโกก็ขบคิดหาปรัชญาแท้งมาใช้ เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยไม่วิเคราะห์หมโนภาพแยกโดดเดี่ยวออกจากวาทกรรมที่ใช้หมโนภาพเหล่านั้น ฟูโกคิดว่าเพื่อจะวางระเบียบให้กับร่างกายและสร้างพลังสถาบันขึ้นได้สำเร็จ ต้องรู้จักมองใหม่ว่าความรู้ไม่ใช่ประมวลความจริงนามธรรม ทั้งไม่ใช่ความเข้าใจความเป็นจริงอย่างคิบๆ จริงๆ แล้วความรู้เป็นกระบวนการที่ใช้ในการนำตัวเองเข้าไปแทรกหรือนำกลุ่มของตัวเองเข้าไป เพื่อไล่ความบ้าอำนาจออกจากตำแหน่งต่างๆ ของสังคม เหมือนน้ำคิเข้าไปไล่น้ำเสียจนเหลือแต่น้ำคิ เพราะความอยากได้อำนาจเป็นจุดยืนเชิงลบที่พยายามจะควบคุมและทำให้โง่งง แทนที่จะเปิดสมองให้กว้างเป็นลิ่งเลว ทั้งทำจิตใจให้หยาบกระด้าง ใครอยากจะใช้ความรู้เป็นเครื่องมือสำหรับอะไรก็เชิญ แต่อย่าใช้เป็นเครื่องมือเพื่ออำนาจเป็นอันขาด และความรู้ไม่พียงได้มาเพื่อความอยากมีอำนาจด้วย การเมืองที่เข้าไปเพื่ออำนาจจึงเป็นลิ่งเลว ต้องทำเพื่อการรับใช้จึงจะถือว่ามีคิ การเมืองที่เลวเข้าไปเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มของตนเท่านั้น ความอยากได้อำนาจทำให้ต้องเสแสร้งพูดโอ้อวดว่าตนสามารถพูดเพื่อคนอื่นและเรื่องของคนอื่นได้ ฟูโกยกตัวอย่างจากการปฏิรูปคุก ความคิดของฟูโกในเรื่องปฏิรูปการเมืองจากกรณีนี้ก็คือให้นักโทษบรรยายความรู้สึกจากการถูกคุมขังให้พียง ก็จะเข้าใจการเมืองแบบนวนยุค แล้วก็ให้ซักถามเขาให้เข้าถึงความสัมพันธ์กับการใช้อำนาจทางการเมือง โดยอำนาจของผู้คุมคุมนักโทษเป็นต้นแบบ เพื่อเทียบเคียงกับนักการเมืองคุมพลเรือน การปฏิรูปคุกต้องพียงความต้องการของนักโทษ การปฏิรูปการเมืองก็ต้องพียงเสียงพลเรือนเช่นกัน กระบวนการความรู้ที่ดำเนินการด้วยวิธีนี้ จะไม่ถูกกำหนดโดยวาทกรรมที่ชินกันอยู่ หากต้องปฏิรูปเพื่อประโยชน์ของกลุ่มเป้าหมายเดิม วาทกรรมที่ใช้กันอยู่จนชินหูจะหน่วงเหนี่ยวให้จมปลักอยู่กับการวนเวียนอยู่ในกรอบความคิดเดิมที่ถูกสร้างขึ้นมามาอย่างปราณีต เพื่อใช้อบรมล้างสมองให้ฝ่อ หมดพลังวิเคราะห์และวิจารณ์ระเบียบที่มีผลทำลายล้างอย่างทรงพลังสำหรับเรื่องที่ไม่จำเป็นต้องศึกษา

ตัวบทแต่ละตัวบทที่ฟูโกแถลงออกมาขณะยังมีชีวิตอยู่ ได้มีการศึกษากันอย่างละเอียดลออ โดยการสัมภาษณ์ ซึ่งฟูโกก็ดูเหมือนจะเต็มใจให้สัมภาษณ์อย่างใจกว้าง บทสัมภาษณ์ทำหน้าที่เป็นอรรถกถาสดในส่วนที่เข้าใจได้ยาก ผู้เริ่มศึกษาฟูโกอาจจะพบว่าวิธีศึกษาฟูโกที่ดีที่สุดก็คือเริ่มจาก

การอ่านบทสัมภาษณ์และบทความ ซึ่งจะชี้บอกชีวิตและงานให้เห็นเป็นตัวอย่างว่าฟิงกูแลตัวเอง
อย่างไรให้มีความพึงพอใจได้ตามที่มนุษย์พึงมี โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเห็นเหตุผลว่าการดูแลตัวเอง
เป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการดูแลให้มีการต่อสู้เพื่อเอาชนะการอยากมีอำนาจของนักการเมืองที่
เห็นแก่ได้ส่วนตัว “เห็นหรือยังล่ะว่าทำไมข้าพเจ้าจึงทำงานอย่างจริงจังเหมือนสุนัข และข้าพเจ้าก็
ได้ทำงานเหมือนสุนัขมาตลอดชีวิต จริงๆแล้วข้าพเจ้าไม่ได้สนใจตำแหน่งทางวิชาการที่ข้าพเจ้ากำลัง
ทำอยู่ ทั้งนี้ก็เพราะปัญหาของข้าพเจ้าก็คือการเปลี่ยนแปลงตัวเอง”²

ฟูโกคิดว่าการเปลี่ยนแปลงตัวเองดำเนินไปตามเกณฑ์ของความจริง อำนาจและตัวตน
เพื่อนอาจารย์ของฟูโกคนหนึ่งชื่อว่า จิล เดอเลอซ (Gilles Deleuze) กล่าวถึงเขาว่า “สามมิติของฟู
โกคือ ความรู้ อำนาจ และตัวตน เป็นสามมิติต่างกัน แต่ก็มีนัยยะถึงกันและกันอยู่เสมอ ทั้งเป็น 3
ภวันตวิทยา คำถามว่าทำไมฟูโกจึงบอกว่าสามมิตินี้อยู่ในประวัติศาสตร์ ก็เพราะทั้งสามไม่สามารถ
กำหนดเงื่อนไขสากลได้นะซี”³ เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องจำไว้ว่า เมื่อเริ่มทำความเข้าใจกับงานเขียน
ของฟูโกนั้น การวิเคราะห์สามมิติดังกล่าวพบได้ในทุกระดับงานของฟูโก โดยให้สามมิตินี้ฐานะ
เสมอกัน ไม่ให้มิติใดมีเอกสิทธิ์เหนือกันและกัน เพื่อรักษาสถานภาพเสรีภาพเอาไว้ฟูโกจึงเสนอ
สามมิติในฐานะข้อเท็จจริงแห่งอัตถิภาวะอย่างไม่มีคำถามสงสัยได้ เราจึงต้องรับรู้ไว้ว่ามิติเหล่านี้
จะรู้ได้ในบริบทเฉพาะของมันเท่านั้น กล่าวได้ว่า หากเรานำเอาวาทกรรมที่ใช้สนับสนุนออก
ปฏิบัติการ สามมิตินี้ก็จะมีความหมายผิดแผกไปจากเดิม ซึ่งจะทำให้เรามีจริยธรรมมากขึ้น
สามารถดูแลตัวเองมากขึ้น โดยศึกษาวิถีทางที่ความรู้ อำนาจและตัวตน ทำการในดับทที่อาจจะ
ใช้เป็นสนามปฏิบัติเสรีภาพ ไม่ว่าเราจะเต็มใจยอมรับการทำลายสู่การรับสมอ้างหรือไม่มันไม่
สำคัญนักสำหรับความรับผิดชอบที่ต้องมี สำหรับฟูโก ความคิดและการกระทำแยกกันไม่ออก เรา
ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของเรา เพราะเสรีภาพไม่ใช่สิ่งที่เราต้องหามาใส่ตัวเรา แต่มีอยู่
ประจำตัวตลอดเวลาเหมือนที่ชาตรีว่า “มนุษย์ถูกสาปให้มีเสรีภาพ” จะชอบหรือไม่ชอบก็มีเสรีภาพ
อยู่ประจำตัว

² Charles Foucault, *Politics, Philosophy, Culture*, p.14. “You see, that’s only I really work like a dog and I worked like a dog all my life. I am not interested in the academic status of what I am doing because my problem is my own transformation.”

³ Gilles Deleuze, *Foucault*, p.114.

งานทั้งหมดของฟูโกพอจะจัดแบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม คือ 1) ความบ้ากับเหตุผล 2) ประสพการณ์กับความรู้อื่น 3) อาชญากรรมกับอำนาจตุลาการ 4) การเพศกับตัวตน 5) บทสัมภาษณ์และบทความ ฟูโกกล่าวว่าการจัดระเบียบใดๆเป็นผลจากการประดิษฐ์ เพราะฉะนั้นเราต้องพยายามจัดระเบียบในสมองของเราตามใจเรา มิฉะนั้นก็เรียนไม่รู้เรื่องและทำอะไรไม่ได้

เราจะพิจารณาเพียง 3 เรื่องเป็นตัวอย่าง

ความบ้ากับเหตุผล

หนังสือชุดความบ้ากับเหตุผล ประกอบด้วยหนังสือ 4 เล่ม คือ

Madness and Civilization : A History of Humanity in the Age of Reason (ความบ้ากับอารยธรรมอันเป็นประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติในยุคเหตุผล)

Mental Illness and Psychology (โรคป่วยทางจิตกับจิตวิทยา)

The Birth of Clinic : An Archaeology of Medical Perception (กำเนิดของคลินิกอันเป็นโบราณคดีของการรับรู้ทางแพทย์)

Death and Labyrinth : The World of Raymond Roussel (ความตายกับแดนลับแลอันเป็นโลกในทหรณะของเรมง รูสเซล)

แต่ละเล่มให้ทหรณะเกี่ยวกับความบ้าเปรียบเทียบกับเหตุผล ทั้งแสดงให้เห็นว่าเมื่อเราอมรับรู้ความแตกต่างระหว่างความบ้ากับความไม่บ้า การเห็นได้กับการเห็นไม่ได้ สุขภาพกับการป่วยว่าเป็นคู่ที่สังคมกำหนดขึ้น ประสพการณ์แห่งชีวิตของเราก็จะเข้มข้นขึ้น ผลของการตะหนักเช่นนี้ทำให้ภาวะภายนอก (exteriority) เป็นไปได้ ทำให้การแปรสภาพเกิดขึ้นอย่างมีศิลปะ ตัวอย่างในหนังสือ ความบ้ากับอารยธรรม ฟูโกชี้ให้เห็นว่าการวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เรื่องทหรณะของความบ้า แสดงให้เห็นว่าความบ้าในตัวเองนั้นไม่มีอะไรเป็นนิยามตายตัว วาทกรรมเกี่ยวกับความบ้าขึ้นกับอาการหรือสิ่งที่แสดงอาการอะไรออกมา ที่เด่นออกมา หรือระบุออกมา หรือคาดคั้นออกมา หรือทำการบำบัด ที่กระทำกันในแต่ละยุคแต่ละสมัย และวาทกรรมที่ใช้ในแต่ละยุคแต่ละสมัย ซึ่งผิดเพี้ยนกันมากในยุคสมัยต่างๆกัน ที่ว่า “ความบ้าไม่ใช่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง” นั้น ฟูโกให้เหตุผลว่าเพราะมันไม่มีความมีอยู่อย่างอิสระของมันเอง และที่ฟันธงลงได้อย่างนี้ก็เพราะมันไม่เคยสร้างสรรค์อะไร อย่างเช่นศิลปกรรมหรืออะไรให้ประจักษ์ออกมาเลย แต่แปลกที่ว่าหากไม่ได้รับความร่วมมือ

จากความบ้า งานศิลปกรรมก็ไม่อาจมีขึ้นได้ สำหรับฟูโกนั้น ศิลปกรรมอย่างเช่นภาพวาด นวนิยาย หรือเพลง เกิดขึ้นจากการตั้งคำถามเอากับการตีความที่เคยชินกันอยู่ การทั้งนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากไม่มีการเผชิญหน้ากับความเปล่าอันได้แก่ความบ้า และความบ้าก็คือสภาพของบุคคลคนหนึ่ง ผู้ปฏิเสธระเบียบแบบแผนที่สังคมกำหนดให้เขา ในหนังสือ *Birth of The Clinic* (กำเนิดของคลินิก) ฟูโกหันมาพิจารณาสัญญาณหรือการรับรู้ภายนอกโดยเฉพาะ

ฟูโกเริ่มพิจารณาโดยเตือนสติเราเสียแต่แรกว่า “เราถูกลงโทษให้อยู่ในประวัติศาสตร์ตามเนื้อหาประวัติศาสตร์ ถูกบังคับให้ต้องสร้างวาทกรรมเกี่ยวกับวาทกรรม และต้องรับภาระฟังสิ่งที่ถูกกล่าวไว้แล้ว⁴ วิทยาศาสตร์การแพทย์ได้รับแนวทางนี้เป็นวิธีศึกษาของตน วิชาแพทยศาสตร์จึงมีวิธีมองอาการโรคได้ต่างกันหลายวิธี เพื่อให้อาการของโรคปรากฏแก่สายตาของหมอผู้ตรวจดูอาการได้ต่างกัน “สัญญาณจึงไม่พูดภาษาสามัญถึงโรค มันมีรูปร่างและคุณค่าเพียงแต่ภายในกรอบของคำถามที่การวิจัยของแพทย์ได้วางไว้ จึงเห็นได้ว่าไม่มีอะไรจะขัดขวางมิให้สัญญาณถูกชักจูงและเกือบจะถูกป็นขึ้นมาตามหัวข้อวิจัยของการแพทย์ สัญญาณจึงไม่บอกอาการของโรคที่แสดงออกตามธรรมชาติ แต่เป็นจุดนัดพบระหว่างกระบวนการวิจัยกับอวัยวะที่ป่วย⁵ ในหนังสือเล่มนี้มีการถกเรื่องความเป็นจริงที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์เหล่านี้ อันได้แก่ร่างกายที่อาจจะตายหรือมีชีวิต ความตายเป็นของแน่นอน แพทย์วินิจฉัยโรคก็เพื่อชี้บอกถึงความเป็นไปได้ของการมีชีวิต และความตายตามอาการของโรค โดยชี้ให้เห็นสิ่งที่คนไข้มองไม่เห็น เน้นจุดไม่เด่นให้เห็นเด่นชัด

ในหนังสือ *Death and Labyrinth* ฟูโกว่าด้วยงานเขียนของนักแต่งนวนิยายฝรั่งเศสคนหนึ่ง ชื่อ เรมจด์ รูสเซล (Raymond Roussel) เขาจะเอื่องานของรูสเซลโดยบังเอิญเข้าไปตั้งหนังสืออื่น ในขณะที่การซื้อหนังสือนวนิยายของรูสเซลไม่ใช่เป็นเรื่องยาก ขณะที่คนขายหนังสือกำลังค้นหาหนังสือที่ฟูโกต้องการซื้อ ฟูโกก็ฆ่าเวลาโดยพลิกดูหนังสือเล่มต่างๆอย่างไร้จุดหมาย ซึ่งเขาทำไม่

⁴ Charles Foucault, *Birth of The Clinic*, p.xvi. “We are doomed historically to history, to the patient construction of discourses about discourses, and to the task of hearing what has already been said.”

⁵ *Ibid.*, p.163. “The sign no longer speaks the natural language of disease, it assumes shape and value only within the questions posed by medical investigation. There is nothing, therefore, to prevent it being solicited and almost fabricated by medical investigation. It is no longer that which is spontaneously stated by the disease itself, it is the meeting point of the gestures of research and the sick organism.”

บ่อยครั้งนัก เจอเรื่องที่น่าสนใจก็เลยซื้อมาอ่านจนหมดเล่ม โดยไม่สนใจรู้ว่าใครเป็นผู้เขียน ภายหลังเขารู้สึกว่าเป็นพฤติกรรมที่น่าตำหนิมาก อ่านจบอย่างรวดเร็วและได้ความคิดเอามาเขียนอย่างรวดเร็วเช่นกัน สิ่งที่พบก็คือเนื้อเรื่องนวนิยายเรื่องนี้แสดงความคิดตรงกันกับที่ฟูโกเสนอไว้ในหนังสือที่ว่าด้วยความบ้ากับเหตุผลนั่นเอง ฟูโกเขียนเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

นี่คือขอบเขตที่รัฐเชลตั่งใจกำหนดหมายไว้และได้จาระโนไว้รอบๆ สิ่งน่าพิศวงที่เขาได้ค้นพบอย่างไม่มีกรอบกำหนดล่วงหน้า เช่น ฝึกไก่โต้งให้เขียนด้วยการบ้วนเลือดออกจากปากเหมือนแผ่นไขมัน (rasher of lard) อาจจะใช้ทำสัญญาณในอัตราต่างๆ (ตามระเบียบของศิลปะ) ก้อนสมองที่กะเทาะกะโหลกออกหมดแล้ว (pulp) ก็อาจจะใช้สำหรับทักท้วง (declaim) ได้ คนตายสามารถทำให้เคลื่อนไหวได้ แต่จะใช้ยาปลุกชีวิต (resurrectine) หรือยาบำรุงชีวิต (vitalium) ร่วมกันอย่างไร ก็ไม่อาจช่วยให้สิ่งตายฟื้นคืนชีพได้ เราอาจจะเอาชนะระเบียบชีวิตสัตว์ หรืออาจจะเอาแถบแม่เหล็กบางๆ (mite) ใส่ไว้ในใบเสียมดวง (tarot card) ทำให้เกิดเสียงร่ำร้องกับมีกลุ่มนักร้องชาวสก็อตร้องอยู่ข้างในก็ยิ่งได้ แต่ความตายไม่เคยเปลี่ยนเป็นชีวิตได้ นี่คือข้อจำกัดเด็ดขาด⁶

ประสบการณ์ที่จับตัวเข้ม จะเรียกว่าศิลปะก็ยิ่งได้ เปิดที่ภายนอกตัวเราให้เราใช้เป็นเนื้อที่ให้ใช้ความพยายามเข้าถึงความจริงเบื้องหลัง ความจริงเบื้องหลังที่ได้จะเป็นเพียงเงาๆ ของความจริงระเบียบของสิ่ง เบื้องหลังสุดคือความตายอันเป็นสิ่งที่แน่นอนที่จะเกิดกับสิ่งมีชีวิต วาทกรรมว่าด้วยความตายจะเปิดเผยแก่ผู้ที่มีความอดทนแสวงหาวาทกรรม สิ่งที่เปิดเผยออกมาก็คือความสำนึกเชิงประวัติศาสตร์ของมโนภาพที่แน่นอนว่าสามารถช่วยเปิดห้วงทะเลให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปได้

⁶ Charles Foucault, *Death and Labyrinth*, p.85. "This is the limit Roussel has deliberately set and traced around the marvels of his limitless invention. A rooster can be trained to write by spitting blood, or a rasher of lard can be made to sign in graduated measure (that is the rule of the art; skulls reduced to pulp can be made to declaim; the dead can be made to move, but to none of these can the combination of resurrectine and vitalium give back life. The whole order of animal life can be overcome, and mites imprisoned in a tarot card become musicians singing a Scotch chorus, but never does death become life again."

การหาสถานที่ที่ทำให้หน้ามืด ซึ่ง ณ ที่นั้น ความไร้เหตุผลสามารถจะให้ประสบการณ์แก่เราได้ ก็เท่ากับว่าเราเพิ่มห่วงเป็นไปได้ให้มากขึ้นสำหรับความคิดได้ต่าง ๆ นานาไม่รู้จบ

ประสบการณ์กับความรู้

ใครที่อธิบายความคิดของฟูโกก็ยากที่จะไม่พูดถึงประสบการณ์ ทุกคนชี้ตรงกันว่าสำหรับฟูโก ประสบการณ์คือความรู้ที่สังคมยอมรับ มันเป็นห่วงที่สะกิดให้ผู้รู้ ออกนอกวาทกรรมและพยายามหาทางออกจากวาทกรรม นอกจากนั้นแม้จะมีสถาบันการศึกษา (ของกระบวนการที่ 4) ที่พยายามต่อต้านการออกจากวาทกรรมอยู่เสมอก็ตาม ก็ยังเป็นจุดยืนให้นักปรัชญาค้นร่นหาทางออกจากความรู้ตามทฤษฎีไปเชื่อมโยงกับประสบการณ์ โดยหวังว่าจะเป็นทางเชื่อมโยงกับความเป็นจริงอย่างเป็นที่ยอมรับได้อย่างชัดเจนที่สุด ทำเสร็จก็จะได้ระบบเครือข่ายของความรู้

หนังสือที่เน้นเรื่องประสบการณ์มี

1. The Archaeology of Knowledge and the Discourse on Language
2. The Order of things
3. This is not a Pipe
4. Maurice Blanchot
5. The Thought from Outside.

เดอเลซกล่าวว่า Archaeology of Knowledge เป็นการเอาความคิดก่อนหน้ามาแต่งเป็นร้อยกรอง⁷ ส่วนฟูโกกล่าวว่า “เขียนหนังสือเล่มนี้ด้วยความตั้งใจที่วางหลักการแห่งการเปลี่ยนแปลงความรู้เชิงประวัติศาสตร์ที่กำลังเกิดขึ้นภายในตัวเอง”⁸ หนังสือชุดนี้สอนปรัชญาสาขาญาณปรัชญาหรือทฤษฎีความรู้

ฟูโกชี้แจงว่าประวัติศาสตร์แบบใหม่จะต้องเกิดขึ้น เพราะความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ทั้งหมดไม่อาจบรรจุลงในวาทกรรมปัจจุบันได้ (ตามหลักการที่ว่าความรู้ในตาข่ายไม่อาจ

⁷ ดู Gilles Deleuze, *Foucault*, p.27. “...poem of his previous works.”

⁸ Charles Foucault, *The Archaeology of Knowledge*, p.15. “...aim to uncover the principles and consequences of an autochthonous transformation that is taking place in the field of historical knowledge.

ตะล่อมให้เข้าระบบเครือข่ายได้ทั้งหมดนั่นเอง) แทนความรู้ประวัติศาสตร์ตามขนบ ฟูโกเสนอความรู้ประวัติศาสตร์ทั่วไป ซึ่งจะใช้ประวัติศาสตร์ต่างๆที่ถูกลืมหืมเข้ามา มีบทบาทในการสอนประวัติศาสตร์ตามขนบให้ขยายออกได้มากขึ้น และใกล้เคียงความจริงมากขึ้น มีปัญหาเกิดขึ้นมากอย่างแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านวิธีการทำประวัติศาสตร์ ซึ่งฟูโกพยายามแจ้งให้เห็นดังต่อไปนี้

ประวัติศาสตร์ใหม่ต้องเผชิญหน้ากับปัญหาเชิงวิธีการจำนวนหนึ่ง อันที่จริงหลายปัญหามีมาก่อนแล้วในประวัติศาสตร์แผนเก่า ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์แผนเก่าด้วย แต่ไม่มีใครคิดแก้ไข ปัญหาก็คือการจัดรวมเอกสารให้เป็นเรื่องๆ ตามมาตรการคัดเลือกเอกสาร การกำหนดระดับการวิเคราะห์และระดับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกัน การกำหนดลักษณะของวิธีวิเคราะห์ การกำหนดขอบข่ายประชิด (delimit) ของกลุ่มและกลุ่มย่อยที่เน้นเนื้อหา การกำหนดความสัมพันธ์ที่จะใช้กำหนดลักษณะของกลุ่มใดๆได้”⁹

ปัญหาของประวัติศาสตร์ใหม่เหล่านี้ก็คือปัญหาของปรัชญาใหม่ (หลังนวยุค) ด้วย ฟูโกพยายามศึกษาแต่ละปัญหาๆในงานเขียน มันไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยที่จะรวบรวมเอกสารชุดหนึ่งขึ้นมาโดยไม่อาศัยหลักเกณฑ์ใดๆ เพราะกลายเป็นว่าจะต้องอ่านเอกสารเหล่านั้นในห้วงทะเลอย่างไรทิศทางเพื่อจะหาเรื่องใหม่มาเล่า ปัญหาในกรณีของฟูโกก็คือ จะเล่าเรื่องใหม่ด้วยวิธีเดิมอย่างไร มันไม่เหมือนเอาเรื่องเดิมมาเล่าใหม่จากมุมมองใหม่ เป้าหมายที่ฟูโกวางไว้ก็คือจะต้องวางกรอบความคิดขึ้นมาใหม่โดยทำประวัติศาสตร์ให้แก้แต่ละมโนภาพที่เกิดขึ้นมาให้ได้

สร้างหลักการคัดเลือกหมายความว่า จะต้องระบุดอกมาให้ได้ว่ามีประเด็นอะไรบ้างที่นักประวัติศาสตร์และนักปรัชญารู้สึกอึดอัดใจ ในส่วนหนึ่งนั้นฟูโกคัดค้านมากซ์และนักธรรมชาตินิยมทั้งหลายที่ถือทฤษฎีว่าเหตุการณ์ต่างๆของโลกถูกกำหนดให้เกิดขึ้นอย่างไม่มีทางเลือก ซึ่ง

⁹ *Ibid.*, pp.10-11. “The new history is confronted by a number of methodological problems, several of which, no doubt, existed long before the emergence of the new history, but which, taken together, characterize it. These include: building up of coherent and homogenous *corpora* of documents...the establishment of a principle of choice...the definition of the level of analysis and of the relevant elements...the specification of a method of analysis...the delimitation of groups and sub-groups that articulate the material...the determination of relations that make it possible to characterize a group.

ฟูโกคิดว่าไม่น่าจะจริง เป็นนิยัตินิยมเกินไป เพราะสังเกตได้ว่าในบริบทคล้ายคลึงกัน ประชาชนมีวิธีตอบสนองต่างๆกันมากมายอย่างไม่รู้จบ มีรายละเอียดที่ทำให้แต่ละเหตุการณ์แตกต่างกัน ออกไปได้อย่างไม่รู้จบ วิธีวิเคราะห์ที่เหมาะสมสำหรับใช้ในกรณี จะต้องอธิบายด้วยสองวิธีแรกที่เสนอขึ้นมาใหม่ เช่นถ้าปฏิบัติกริยาเป็นไปโดยบังเอิญ เราจะใช้การวิเคราะห์เชิงลดทอนไม่ได้ ที่สำคัญที่สุดก็คือ มีวาทกรรมใดเพิ่มเติมเข้ามาเป็นพิเศษนั้น จะต้องสำรวจดูกันใหม่ในแสงสว่างของกลุ่มชนที่เมื่อก่อนไม่ได้ได้รับความสนใจ เรื่องของเรื่อง ก็คือจะต้องย้อนอ่าน (rereading) เอกสารประวัติศาสตร์โดยปราศจากปฐมบทที่เราได้รับการฝึกฝนมาจนเคยชินและไม่อยากสงสัย

หนังสือ *The Order of Things* เป็นงานอาชญวิทยาเหมือนผ่าดงหนาม ฟูโกเริ่มด้วยด้วยการพิจารณา 3 รูปแบบของกระบวนทรรศน์ของความรู้ (episteme) อันได้แก่ 3 วิธีทางที่วัฒนธรรมตะวันตกใช้เป็นอย่างน้อยเพื่อรู้จักโลก อันได้แก่ 1) วิชคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์ อันได้แก่วิธีการวิทยาศาสตร์ทั่วไปรวมทั้งภาษาศาสตร์และวิชาชีพด้วย 2) เศรษฐศาสตร์ 3) ปรัชญา

สามกระบวนทรรศน์ดังกล่าวข้างต้น ไม่รวมไปถึงวิทยาการมนุษย์ (human sciences) ซึ่งเกิดขึ้นภายหลัง เมื่อช่องทางแห่งการเรียนรู้ขยายออกมามีมนุษย์ไว้ด้วยเช่นนี้ มนุษย์จึงได้มีอัตถิภาวะขึ้นมาจริงๆบนเวทีโลก “ตามที่โบราณคดีของความคิดของเราแสดงให้เห็นได้อย่างง่ายๆ ความเป็นมนุษย์เป็นการค้นพบเชิงวิชาการมาได้ไม่นานมานี้เอง และคงจะเป็นการค้นพบเกือบสุดท้ายที่ทำได้”¹⁰ ให้สังเกตดีๆ ว่าฟูโกมิได้แถลงว่ามนุษย์ไม่ได้มีอยู่ก่อนหน้านี้ ตัวมนุษย์นั้นฟูโกเชื่อว่ามิได้อยู่จริง แต่ที่ไม่มีอยู่ก็คือกลุ่มของคุณสมบัติสากลที่เรายกให้เป็นคุณสมบัติของธรรมชาติมนุษย์ นั่นคือธรรมชาติของมนุษย์ เราเริ่มกำหนดธรรมชาติของมนุษย์ก็ตั้งแต่เราเริ่มอยากรู้ความแตกต่างระหว่างธรรมชาติของโลกกับธรรมชาติของมนุษย์อย่างเป็นระบบ การพบเช่นนี้ทำความเสียหายให้กับธรรมชาติมนุษย์อย่างมาก เพราะทำให้ต้องลดคุณภาพหลายๆอย่างออกจากธรรมชาติมนุษย์ เพราะจี้ (proscribe) ให้ทิ้ง (exclude) ที่ทิ้งไปนั้นก็เพราะเอาไว้ก็ไร้ประโยชน์และอาจจะถึงกับให้โทษ เมื่อเป็นเช่นนี้ศักดิ์ศรีของมนุษย์ก็จะถดถอยน้อยลงไปเรื่อยๆ

¹⁰ Charles Foucault, *The Order of Things*. p.386. “As the archaeology of our thought easily shows, man is an invention of recent date. And one perhaps nearing its end.”

หนังสือเล่มเล็กๆชื่อ *This Is Not a Pipe* และบทความเรื่อง “The Thought From Outside” กล่าวถึงประสบการณ์กับความรู้อย่างน่าสนใจ โดยจับเอาประเด็นที่ได้กล่าวไว้กว้างๆ แล้วในหนังสือหลัก แต่เอามาลงรายละเอียดในแง่ของภาพวาดและวรรณคดี ฟูโกชมเชย แมกกริท (Magritte) และบลองโซ (Blanchot) และอีกหลายท่านที่ช่วยคนให้เห็นความเป็นไปได้ของสิ่งที่อยู่นอกประวัติศาสตร์ ทั้งหมดและนอกวาทกรรมและภาษาของญาณปรัชญาที่กำลังฮิตอยู่ ฟูโกให้ความเชื่อถือถือแก่บลองโซ โดยเฉพาะในการช่วยให้คนได้เห็นภาษาที่ตัวเองมีสิ่งที่อยู่ภายนอกซึ่งเมื่อชี้ให้เห็นแล้วก็จะผลิตความรู้ว่าด้วยการที่มนุษย์ถือกำเนิดมาสู่อัตถิภาวะ และความเป็นไปได้ที่มนุษย์จะต้องตายจากไป

เราขึ้นอยู่กับขอบห้วงมรรณพที่มองลงไปไม่เห็นกันบึ้งมาเป็นเวลานาน นั่นคือภาษาปรากฏเป็นตัวของตัวเองก็ต่อเมื่อตัวประธานหลบฉากออกไปนั่นเอง เราเข้าถึงความสัมพันธ์นี้ได้อย่างไร ก็คงจะโดยอาศัยรูปแบบความคิดซึ่งวัฒนธรรมตะวันตกได้วาดภาพที่เป็นไปได้ได้อย่างเลื่อนลอยไว้ตามขอบๆของวัฒนธรรมของตน ความคิดที่ยืนอยู่ได้ภายนอกความเป็นประธานจึงดูเหมือนจะกำหนดขอบเขตจากภายนอกตัวประธาน แต่ก็กำหนดเป้าหมายของตัวประธานได้ ทำให้การสลายตัวของตัวประธานปรากฏให้เห็นได้ เอาเข้ามาให้เห็นได้เฉพาะความไม่อยู่เฉพาะหน้าอันคงทนไม่เปลี่ยนแปลง แต่ทว่าในขณะที่เดียวกันก็ยืนอยู่ ณ ธรณีของความเป็นไปได้ทั้งหมด ทั้งนี้มีไว้เพื่อจะเข้าใจพื้นฐานหรือเหตุผลที่สนับสนุนเท่านั้น ทั้งยังเพื่อยึดคั่นเนื้อที่สำหรับคลี่คลายตัวเองให้เห็นได้โดยมีความว่างเปล่าเป็นจุดที่ตั้ง มีระยะทางเป็นที่ตั้ง และในระยะทางดังกล่าวนี้เองที่ความแน่นอนที่รู้ได้จริงๆ ลื่นไหลเข้ามาพอดีในขณะที่เห็นประจักษ์ ทั้งหมดนี้คือความคิดข้อหนึ่งๆที่ว่า ในความสัมพันธ์กับภาวะภายใน (interiority) ของการตรึงตรองเชิงปรัชญาของเราและความเป็นปฏิฐานของความรู้ของเราทำให้เกิดสิ่งที่อาจจะเรียกได้ด้วยคำพูดสั้นๆว่า ความคิดจากภาวะภายนอก (exteriority)¹¹

¹¹ Charles Foucault, *The Thought From Outside*, pp.15-16. “We are standing on the edge of an abyss that had long been invisible: the being of language only appears for itself with the disappearance of the subject. How can we gain access to this strange relation? Perhaps through a form of thought whose still vague possibility was sketched by Western culture on its margins. A thought that stands outside subjectivity, setting its limits as though from without. Articulation its end, making its

ความคิดจากภายนอกเช่นนี้เป็นศูนย์รวมของพลังและเป็นห่วงหวั่นที่แท้จริง มันคือห่วงหวั่นของประสบการณ์ เราไม่มีทางจะเข้าถึงสิ่งภายนอกได้ตรงๆ ได้เพียงเงาๆของสิ่งภายนอกอย่างเช่นของภาษาเมื่อการอยู่ใกล้เคียงกันอันสร้างสรรค์ขึ้นไปในทิศทางของความเป็นไปได้ดังกล่าวสรุปได้ว่าเมื่อฟูโกอ่านจากภาพวาดของแมกกริทที่ชื่อว่า “นี่ไม่ใช่กล้องสุบยาเส้น” นับว่าให้ความคิดที่น่าสนใจแก่ชาวญาณปรัชญา เพราะภาพไปป์ที่เห็นอยู่พร้อมตัวอักษรที่ระบุว่า “นี่ไม่ใช่ไปป์” ย่อมสร้างความรู้สึกให้ผู้ชมดูภาพนี้ว่าความหมายของภาพนี้ไม่ธรรมดา (เพราะตัวหนังสือไม่ได้สื่อรูปไปป์ แต่สื่อส่วนอื่นๆในภาพภายนอกไปป์)

อาชญากรรมกับอำนาจตุลาการ

ฟูโกอภิปรายเรื่องนี้ในหนังสือ 2 เล่ม เล่มแรก *Discipline and Punish: The Birth of the Prison* ศึกษาการเปลี่ยนแปลงโทษอาชญากรรม ตั้งแต่เดิมลงโทษเพื่อการล้างแค้นและสร้างความกลัวให้ผู้อื่นเพื่อขยาดที่จะถูกลงโทษแบบเดียวกัน จึงนิยมใช้การประหารชีวิตแบบประจานหรือเจียนตีต่อหน้าธารกำนัล หรือทรมานแล้วปล่อยตัวให้รับชะตากรรมอนาคตของตนเอง เปลี่ยนมาเป็นการจำคุกเพื่อให้หลายจำและอบรมบ่มนิสัยให้เปลี่ยนนิสัยเป็นคนดีในสังคม เล่มที่ 2 ชื่อว่า *I, Pierre Rivière, having slaughtered my mother, my sister, and my brother... A Care of Parricide in the Nineteenth Century* ทั้งเรื่องเป็นบทเขียนสารภาพความในใจของปีแอร์ รีวีแอร์ โดยฟูโกเขียนคำนำสั้นๆก่อนเริ่มเรื่อง ซึ่งชี้แจงว่านวนิยายเรื่องนี้ผิดกับเรื่องอื่นๆที่มีผู้เขียนมาก่อน ที่เป็นนวนิยายมีระบุผู้เขียน (author-function novel) แต่เรื่องนี้เป็นนวนิยายประเภทนวนิยายของตัวละคร (actor-function) คือตัวละครดำเนินเรื่องของตนโดยไม่มีการตีความของผู้แต่ง อย่างในเรื่องนี้ปีแอร์เล่าเรื่องของตนเองตรงๆตามที่เป็นจริง เช่น สังคมรังเกียจอย่างน่ากลัวอย่างไร ถูกข่มเหงกั่นแกล้งอย่างไร ซึ่งว่าไปตามเนื้อผ้า โดยไม่มีการตีความ ไม่มีการให้เหตุผล ไม่มีการจัดฉาก ฯลฯ ให้เอาความคิด

dispersion shine forth, taking in only its invincible absence; and that at the same time stands at the threshold of all positivity, not in order to grasp its foundation or justification but in order to regain the space of its unfolding, the void serving as its site, the distance in which it is constituted and into which its immediate certainties slip the moment they are glimpsed -- a thought that, in relation to the interiority of our philosophical reflection and the positivity of our knowledge constitutes what in a word we might call 'the thought from the outside'.

ของ 2 เล่มนี้มารวมกัน จะเห็นว่าคำนำคู่มือเหมือนจะตั้งคำถามให้คิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง ชาวบ้านกับอำนาจตุลาการและกับผู้มีอำนาจทางกฎหมายทุกคน ฟูโกชี้ให้เห็นว่า “เอกสารที่รีวีแอร์ บันทึกลงไว้ที่นี่ ทำให้เกิดการอึ้งขึ้นทันทีอย่างสมบูรณ์”¹² น่าสังเกตว่าความอึ้งนี้เป็นผลจากความพิลึกพิ ลั่น (hoop-la) ที่ถูกลูกเคาะอยู่กับเหตุการณ์ต่างๆ อันเป็นเหตุให้น่าสนใจพิมพ์เผยแพร่ และเรียกร้อง ให้สังคมต้องทำอะไรสักอย่างเพื่อให้เกิดการแก้ไขในสิ่งที่ผิด แต่แทนที่จะแก้ไขก็ดูเหมือนจะ สนับสนุนเสียดด้วยซ้ำไป อย่างเช่นระบบสอดแนมครบวงจร (panopticism) ที่เน้นการจับตาดู ตลอดเวลาโดยไม่ให้รู้ตัว ซึ่งสมัยหนึ่งถือว่าเป็นวิธีแก้ปัญหอาชญากรรมได้ชะงัด¹³ เบนเชิมได้ เสนอแนะแบบอาคารสอดแนมครบวงจรไว้ให้ยามจับตาดูผู้ถูกคุมขังได้ตลอดเวลาโดยผู้ถูกคุมขังไม่ รู้ตัว เพื่อให้ควบคุมความประพฤติได้อย่างแนบเนียน ผู้ถูกคุมขังเพียงแต่รู้ว่าอาจจะมีผู้จับผิดเขาขณะใดก็ได้ จริงๆแล้วไม่จำเป็นต้องมีผู้คอยจับผิดตลอด 24 ชั่วโมง เพียงแต่ให้พวกเขาเห็นว่าไม่มีผู้คอยจับผิด ตลอดเวลา ก็เพียงพอที่จะให้พวกเขา รู้สึกตัวว่าไม่ได้รับความไว้เนื้อเชื่อใจเลย พวกเขาถูกมองว่า เป็นผู้อยากทำความผิดตลอดเวลา พวกเขาจะไม่อดทนไม่ได้มานานในสภาพกดดันแห่งความไม่ แน่นนอนว่าจะถูกกล่าวหาว่าทำผิดด้วยการจับผิดเมื่อไร และแม้ไม่ตั้งใจทำผิดก็หมดทางแก้ตัวเพราะ ถูกยืนยันโดยระบบสอดแนมตลอดเวลา ในที่สุดก็จะประชดชีวิตด้วยการฝ่าฝืนกฎระเบียบให้รู้แล้วรู้ รอดไป พวกนี้เมื่อถูกกล่าวหา ก็จะปิดปากเงียบ เมื่อถูกสอบสวนหาผู้ร่วมความผิดก็ไม่ยอมชี้ชัดทอด ไคร ไม่มีใครยอมกล่าวโทษใครในเรื่องนามธรรมอย่างเรื่องศีลธรรม สรุปได้ว่าเสียงพูดกับความ เงียบในเรื่องราวของรีวีแอร์จึงมีจุดสนใจอยู่ที่ว่า การใช้อำนาจตามกระบวนการของกระบวนการที่ 4 ก็จะเกิดความสัมพันธ์ดังกล่าวข้างต้น และเกิดความหมายจากความเงียบของผู้ด้อยโอกาส ดังคำ วิเคราะห์ของฟูโกว่า

มีกระต่ายนายหนึ่งนามว่าปีแอร์ รีวีแอร์ ในตัวเขามีกลไกสงครามซับซ้อนมากมายนับไม่ ไหว และเขาก็ได้ก่ออาชญากรรมที่เขาได้เขียนบันทึกและกล่าวถึง ซึ่งทำให้เขาต้องถูก กล่าวถึงแม้จะตายไปแล้ว เรื่องเล่าของเขาที่ชี้ไปถึงอาชญากรรม คำอธิบายจากปากของเขา

¹² Charles Foucault, “Introduction” in *I, Pierre Rivière*, p.ix. “On the unique document that is Rivière’s Memoir, and immediate and complete silence ensued.”

¹³ ดู Charles Foucault, *Discipline and Punish*.

ที่ทำให้เชื่อได้ว่าทำไมเขาจึงต้องเป็นบ้า ตัวบทที่เขียนเพื่อจัดการโกหกปกคลุม เพื่ออธิบายให้เห็นว่าทำไมเขาจึงต้องตาย ตัวบทที่บางตอนงดงามซึ่งบังเหตุผล (อันเป็นพื้นฐานให้เห็นว่าทำไมเขาจึงถูกตัดสินประหาร) และอื่นๆอีกมากที่ชี้บ่งว่าเขาต้องเป็นบ้า (อันเป็นพื้นฐานให้เขาต้องถูกคุมขังจนวันตาย)¹⁴

มีตัวบทเอกสารเกี่ยวกับกรณีของแพทย์ ทนายความ ผู้พิพากษา และตำรวจ ทุกฝ่ายมีส่วนให้เกิดความหมายในการตัดสินชีวิตหรือความตายของฆาตกร และการคืนชนเพื่อมีอำนาจในลักษณะต่างๆ ซึ่งไม่มีอะไรเกี่ยวกับตัวริวิเออร์ ครอบครัวของเขา หรือความเป็นไปได้ต่างๆของเขา ฟูโกไม่ได้ตั้งใจจะแก้ตัวให้ริวิเออร์พ้นผิด ทั้งไม่ได้ตั้งใจที่จะเอาผิดกับหน่วยงานใดที่ทำงานในสถาบันต่างๆ ประเด็นที่ฟูโกต้องการบอกก็คือว่าเมื่อเสียงจากฝ่ายต่างๆเอามาวางไว้ด้วยกันแล้ว ผู้อ่านก็จะเห็นได้เองว่าไม่อาจจะเป็นเหตุให้สรุปว่าเกิดอาชญากรรมหรือการจัดการกับอาชญากรรมแบบใดแบบหนึ่ง

หนังสือ *Discipline and Punish* เอาเรื่องข้างต้นเขียนใหม่ให้เป็นระบบ ตั้งคำถามว่า “มีอะไรอยู่นอกอำนาจของกฎหมาย” ฟูโกบอกว่ามีอยู่สองอย่างคือ ประสบการณ์กับความจริง ประสบการณ์คือสิ่งที่เหมือนความอยากที่จะมีชีวิตอย่างเสรีและดี ส่วนความจริงคือ ความอยากรู้และอยากได้อำนาจที่อาจจะนำไปใช้กดขี่ผู้อื่นเพื่อให้ตนเองมีชีวิตเข้มข้นขึ้น ผู้ที่มีเป้าหมายคล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเลือกที่จะหันหน้าเข้าหากัน เพราะได้เคยสร้างเป้าหมายมาก่อนด้วยกันก็ดี หรือเพราะได้รับการฝึกฝนสู่เป้าหมายเฉพาะร่วมกันก็ดี ก็จะร่วมกันทำการ ความพยายามทำการของพวกเขาอาจจะสมานฉันท์กันหรือแบ่งขั้วต่อสู้กันก็ได้ เครื่องข่ายของเป้าหมายที่สมานฉันท์กันและต่อสู้ขัดแย้งกันก็นับว่าเป็นเนื้อหาของประสบการณ์ โดยไม่มีการกำหนดตายตัวล่วงหน้าว่าจะ

¹⁴ Charles Foucault, *ibid.* “...there was Pierre Rivière, with his innumerable and complicated engines of war; his crime, made to be written and talked about and thereby to secure him glory in death, his narrative, prepared in advance and for the purpose of leading on to the crime, his oral explanations to obtain credence for his madness, his text, written to dispel this lie, to explain, and to summon death, a text in whose beauty some were to see a proof of rationality (and hence grounds for condemning him to death) and others a sign of madness (and hence grounds for shutting him up for life.)”

แบ่งกลุ่มอย่างไรจึงจะถูกต้อง แต่ก็ดูเหมือนฟูโกจะแอบบอกไว้ว่า จงทำปรัชญาให้เป็นชีวิตยิ่งกว่าจะยึดเยียดให้เชื่อ

การขังคุกเกิดขึ้นจากความต้องการยึดเยียดให้เชื่อ คือ คุมขังเพื่ออบรมตามต้องการของผู้คุม ขัง ระบบทุนนิยมต้องการให้มีอาชญากร อาชญากรมีประโยชน์ต่อลัทธิทุนนิยมในหลายๆ ด้าน ฟูโกตั้งเป็นสมมติฐานว่าคุณมีอยู่เพื่อเปลี่ยนนิสัยบุคคล แต่แทนที่จะเปลี่ยนนิสัยบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ผลิตผลให้กับสังคม กลับพยายามสร้างเครือข่ายอาชญากรรมขึ้นเพื่อป้องกันผลประโยชน์ของทุนนิยม โดยเพิ่มความขัดแย้งในหมู่สมาชิกของคนกินเงินเดือน ก่อนปี ค.ศ.1820 ฟูโกเชื่อว่าคุกตั้งใจอบรมคนคุกให้เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม แต่หลังจากนั้น แม้การอ้างเหตุผลเดิมยังคงเป็นสูตรอยู่ แต่ก็มีผู้เห็นมากยิ่งขึ้นว่า คุกทำอาชญากรให้เป็นอาชญากรแนวเดิมลึกลงไปอีกและยังเป็นที่เพาะอาชญากรรมใหม่ๆ อย่างเข้มข้น¹⁵

บทสัมภาษณ์และบทความ

ฟูโกตั้งใจเพียงแสดงความขัดแย้งในสังคมที่สังคมมองไม่เห็น แต่คงซื่อสัตย์ต่อวิธีการของตนอย่างเคร่งครัด คือ ไม่โทษว่าเป็นความผิดของใคร และไม่จำเป็นต้องมีใครรับผิดชอบ เพราะอาจจะตั้งใจดีด้วยกันทั้งนั้น แต่กระทำไปอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ได้ บางครั้งอาจแสดงความโกรธเคืองที่ตนมองเห็นการผลักดันให้คนทำอาชญากรรมและผลักดันให้เป็นโรคประสาทกันอย่างเป็นลำเป็นสัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้นโยบายดังกล่าวกับกลุ่มชนด้อยโอกาสของสังคม ก็เขียนระบายความรู้สึกออกไปอย่างนั้นเอง ไม่ได้ตั้งใจจะตำหนิใครโดยเฉพาะ ยิ่งกว่านั้นเพื่อแสดงให้เห็นชัดเจนว่าโครงสร้างที่เป็นไปอยู่นั้นเป็นไปโดยบังเอิญ มิได้มีผู้เจตนาร้ายและมุ่งร้ายอย่างแท้จริง จึง

¹⁵ Charles Foucault, *Power / Knowledge*, p.40. "Incarceration comes into existence to indoctrinate. The delinquent was necessary to capitalism in many ways. Foucault hypothesizes that prisons exist to transform individuals. Instead of transforming individuals into productive members of society, however, the transformation was to produce a criminal network to protect capital interests and to increase contradictions between members of the working class. The original intent was to make better, more moral, persons and the documents Foucault consults show this. But "the failure of the project was immediate, and was realized virtually from the start. In 1820 it was already understood that the prisons, far from transforming criminals into honest citizens, serve only to manufacture new criminals and to drive existing criminals even deeper into criminality."

พยายามใช้จำนวนชี้แจงที่ลื่นไหลไปได้ น้ำเหมือนปลาไหล ตัวบทในชุดหนังสือนี้ใช้จำนวนการเมืองแบบไม่ไว้หน้าใคร เพราะตั้งเป้าไว้ว่าจะต้องเปลี่ยนแปลงความสำนึกและการกระทำของมวลชนให้ได้

สรุป

ฟูโกเกิดในครอบครัวคาทอลิกในชนบทของประเทศฝรั่งเศส ตอนเป็นเด็กอยู่ใกล้ชีดวัด เป็นเด็กช่วยมิสซา ชอบช่วยงานวัด ครั้นเป็นหนุ่มเข้าเรียนในเมือง เป็นคนเรียนเก่ง พูดเก่ง เขียนเก่ง มีมนุษยสัมพันธ์ดี ชอบลองของเพื่อหาประสบการณ์เอามากัด ไปอยู่หลายประเทศและหลายทวีปเพื่อเรียนรู้และสอนสิ่งที่รู้และคิดอย่างนักปรัชญา ตอนเป็นหนุ่มจึงเป็นลูกนอกคอกของพระศาสนจักร เสพยาเสพติดทุกอย่างที่ขวางหน้า ชอบเพศเดียวกันมากกว่าเพศตรงข้าม จึงเป็นโสดตลอดชีวิต ตั้งแต่อายุ 40 ปีจนถึงแก่กรรมเมื่ออายุเพียง 58 ปี ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์อาณาจักรของพระบิดาอย่างทุ่มเทด้วยการกระทำและเขียน จนกลายเป็นขวัญใจของคนทั้งโลก “เราหิวเจ้าให้อาหาร เรากระหายเจ้าให้น้ำ เราหนาวเจ้าให้เครื่องนุ่งห่ม”...เราเดือดร้อนเจ้ากู่ลือจิวังเต็น แม้จะต้องขึ้นเครื่องบินด้วยเงินส่วนตัว ทั้งๆที่ไม่เคยเห็นหน้าค่าตามาก่อน...แม้จะต้องเผชิญหน้ากับอำนาจเผด็จการรุนแรง...

เขาเกิดในพระศาสนจักรของพระคริสต์ ตายในพระอาณาจักรของพระบิดาด้วยกระแสเรียกนักปรัชญาหลังนวยุค

บรรณานุกรม

- Borchert, Donald M., editor. *Encyclopedia of Philosophy*, 2nd ed. Farnington Hills, MI: Thomson Gale, 2006.
- Craig, Edward, editor. *Routledge Encyclopedia of Philosophy*. London: Routledge, 1998.
- Brown, Alison Leigh. *On Foucault*. Belmont, CA: Wadworth, 2000.
- Gutting, Gary. *The Cambridge Companion to Foucault*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.
- Megill, Allan. *Prophets of Extremity*. Berkeley, CA: University of California Press, 1985.
- Deleuze, Gilles. *Foucault*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1988.
- Foucault, Charles. *Technologies of the Self*. Amherst, MA: University of Massachusetts Press, 1988.
- Foucault, Charles. *Politics, Philosophy, Culture*. New York: Routledge, 1988.
- Foucault, Charles. *The Birth of the Clinic: An Archaeology of Medical Perception*. New York: Vintage, 1994.
- Foucault, Charles. *Death and the Labyrinth: The World of Raymond Roussel*. Berkeley, CA: California University Press, 1986.
- Foucault, Charles. *The Archaeology of Knowledge*. New York: Pantheon Books, 1972.
- Foucault, Charles. *The Order of Things: An Archeology of the Human Sciences*. New York: Vintage, 1973.
- Foucault, Charles. *The Thought From Outside*. New York: Zone Books, 1987.
- Foucault, Charles. "Introduction" in *I, Pierre Rivière*. Lincoln, NE: University of Nebraska Press, 1975.
- Foucault, Charles. *Power / Knowledge*. New York: Pantheon Books, 1988.